

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Лукало О. П.

Анотація. Здійснено аналіз розвитку малого бізнесу як окремого сектора ринкової економіки з використанням зарубіжного досвіду. Увагу акцентовано на тому, що наявна у розвинених країнах Європи та світу система підтримки малого підприємництва є актуальною для України. Вивчення досвіду зарубіжних країн набуває важливого значення для України, зумовлює актуальність, теоретичну та практичну значущість запропонованого дослідження. Основною метою статті є дослідити й узагальнити особливості розвитку малого бізнесу в Україні через аналіз передового зарубіжного досвіду, його запозичення з метою покращення діяльності цього важливого сектора національної економіки. Висвітлено особливості державної підтримки малого підприємництва у зарубіжних країнах, запропоновано шляхи та напрями його розвитку в Україні. Охарактеризовано місце малого бізнесу та з'ясовано його роль у ринковій економіці різних країн, виявлено позитивні та негативні фактори. Доведено, що вивчення досвіду економічно розвинутих зарубіжних країн набуває в умовах глобалізаційних процесів ключового значення для України. Зазначено, що важливе місце у цьому процесі належить такій фінансовій складовій, як бухгалтерський облік, головна функція якого – акумуляція фінансової інформації. Зроблено висновок, що комплексний аналіз і запозичення передового світового досвіду для розвитку малого бізнесу свідчить про необхідність створення в Україні комплексної системи державної підтримки цього сектора національної економіки.

Ключові слова: зарубіжний досвід, мале підприємництво, динаміка розвитку, статистичні дані, позитивні та негативні фактори розвитку, бухгалтерський облік, міжнародні стандарти, кредитування.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ И ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА И ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В УКРАИНЕ

Лукало О. П.

Аннотация. Проведен анализ развития малого бизнеса как отдельного сектора рыночной экономики с использованием зарубежного опыта. Внимание акцентировано на том, что существующая в развитых странах Европы и мира система поддержки малого предпринимательства является актуальной для Украины. Изучение опыта зарубежных стран приобретает важное значение для Украины, обуславливает актуальность, теоретическую и практическую значимость предлагаемого исследования. Основной целью статьи является исследовать и обобщить особенности развития малого бизнеса в Украине через анализ передового зарубежного опыта, его заимствование с целью улучшения деятельности этого важного сектора национальной экономики. Освещены особенности государственной поддержки малого предпринимательства в зарубежных странах, предложены пути и направления его развития в Украине. Охарактеризовано место малого бизнеса, и выяснена его роль в рыночной экономике различных стран, выявлены положительные и отрицательные факторы. Доказано, что изучение опыта экономически развитых зарубежных стран приобретает в условиях глобализационных процессов ключевое значение для Украины. Отмечено, что важное место в этом процессе принадлежит такой финансовой составляющей, как бухгалтерский учет, главная функция которого – аккумуляция финансовой информации. Сделан вывод, что изучение и заимствования передового мирового опыта для развития малого бизнеса свидетельствует о необходимости создания в Украине комплексной системы государственной поддержки этого сектора национальной экономики.

Ключевые слова: зарубежный опыт, малое предпринимательство, динамика развития, статистические данные, положительные и отрицательные факторы развития, бухгалтерский учет, международные стандарты, кредитование.

FOREIGN EXPERIENCE IN DEVELOPMENT AND SUPPORT OF SMALL BUSINESS AND ITS APPLICATION IN UKRAINE

O. Pukalo

Abstract. *The article analyzes the development of small business as an individual sector of the market economy in view of foreign experience. The emphasis is placed on the fact that the system of small business support that exists in the developed countries of Europe and the world is of relevance for Ukraine. Studying foreign countries' experience becomes important for Ukraine, determines the urgency, theoretical and practical significance of the proposed research. The main objective of the article is investigating and generalizing the peculiarities of small business development in Ukraine through analysis of advanced foreign experience, its borrowing in order to improve the activity of this important sector of the national economy. The features of state support of small business in foreign countries are highlighted, ways and directions of its development in Ukraine are suggested. The place of small business is characterized, and its role in the market economy of different countries is clarified, positive and negative factors are revealed. It is proved that studying the experience of economically developed foreign countries acquires the key role for the globalization processes in Ukraine. It is noted that an important place in this process belongs to such a financial component as accounting, the main function of which is accumulation of financial information. It is concluded that studying and borrowing the advanced international experience for the development of small business indicates the necessity of creating an integrated system of state support for this sector of the national economy in Ukraine.*

Keywords: *foreign experience, small business, dynamics of development, statistical data, positive and negative development factors, accounting, international standards, crediting.*

Дослідження проблем розвитку малого бізнесу здійснено у наукових працях низки українських і зарубіжних дослідників та економістів, таких як: З. Варналій, А. Буталов, А. Амоша, І. Шапкін, В. Буєв, Н. Беренда, В. Бородюк, О. Дивеев-Кириленко, М. Долішній, Н. Лесик, С. Реверчук. Варто звернути увагу на праці Кондрашкіної І., Гусарова А., Кузнецова О., Кузмишина П., в яких розглянуто досвід та особливості розвитку малого підприємництва в постсоціалістичних країнах, США, Європейського Союзу. Протягом останніх років в Україні було опубліковано низку праць, в яких проаналізовано конкретні проблеми розвитку малого підприємництва. Однак чимало теоретичних і практичних аспектів використання потенціалу дрібного підприємництва залишаються не вирішеними та потребують комплексного дослідження. Створення надійного інструментарію, державної підтримки лежить у площині вивчення та залучення досвіду економічно розвинутих країн світу.

Розвиток малого підприємництва є однією з умов формування ринкових відносин, стабільного та динамічного розвитку економіки тощо. Передовий досвід зарубіжних країн показує, що вкрай необхідним є створення системи підтримки цього сектора економіки як на законодавчому, так і у фінансовому рівнях. Сьогодні про розвиток малого бізнесу в Україні багато дискусій саме у площині його всебічної підтримки з боку держави, проте реальних зрушень щодо конкретної допомоги не вбачається, в той час як розвиток малого бізнесу в інших країнах світу усіяло заохочується та підтримується національною владою.

З огляду на наявну ситуацію, вивчення досвіду зарубіжних країн набуває важливого значення для України, зумовлює актуальність, теоретичну та практичну значущість запропонованого дослідження.

Метою статті є дослідити й узагальнити особливості розвитку малого бізнесу в Україні; проаналізувати зарубіжний досвід, використати його з метою покращення діяльності цього важливого сектора національної економіки.

Малі підприємства сьогодні стали невід'ємною частиною економік більшості індустріально розвинених держав. Отже, спостерігається підвищена увага до господарської діяльності цих підприємств з огляду на їх реальний внесок у таких сферах виробництва, як зайнятість, інновації, рівень добробуту. Так, починаючи з 90-х років у всіх розвинених країнах частка малого підприємництва була досить значною. У США, Японії, Франції до малих відносили 99 % від усіх підприємств [1, с. 230–235]. Нагромаджений і проаналізований зарубіжний досвід дає змогу по-новому подивитись на перспективи розвитку малого бізнесу в Україні.

Відомо, що країни, в яких частка малого та середнього бізнесу, значно зробили великий економічний стрибок (Тайвань, Сінгапур, Індонезія і т. ін.). Якщо простежити, як змінювались темпи розвитку малих підприємств у цих країнах, то можна провести паралель щодо розвитку економіки всієї країни загалом.

Без перебільшення можна стверджувати, що малий бізнес в Європі є основою розвитку Європейського Союзу. Згідно з офіційною статистикою там налічується понад 20 млн підприємств малого та середнього бізнесу, які дають більше половини національного доходу. Кількість зайнятого населення в малому підприємстві ЄС становить близько 70 %. Розвиток бізнесу пов'язаний з державним регулюванням, що здійснюється

шляхом удосконалення законодавства, розробки та реалізації цільових програм фінансового, технологічного, інформаційного характеру [2, с.177–187].

З метою ефективного розвитку малого підприємництва в Європі діє «Акт з питань малого бізнесу для Європи», прийнятий Комісією Європейських Спільнот у Брюсселі 25.06.2008 року. Він є основою політики Європейського Союзу з питань функціонування малих і середніх підприємств і спрямований на удосконалення механізму малого підприємництва в Європі, спрощення регуляторного середовища для нього, усунення перешкод для його розвитку.

Акт містить 10 принципів, які вважаються важливими для функціонування економіки всього Європейського Союзу:

- створення середовища, в якому підприємці можуть успішно працювати, а підприємництво винагороджуватись;
- надання другого шансу сумлінним підприємцям, що зіткнулися з проблемами банкрутства;
- формування державної політики за принципом «Спочатку думаймо про мале»;
- орієнтування органів державної влади до потреб малого підприємництва;
- адаптування умов доступу малого бізнесу до публічних закупівель і можливостей отримання державної підтримки;
- полегшення доступу підприємців до фінансування та підтримка створення правових і бізнес-систем своєчасних розрахунків у комерційній сфері;
- допомога бізнесу у більш повному використанні можливостей від єдиного європейського ринку;
- сприяння підвищенню кваліфікації малого підприємництва та всім формам інновацій;
- підтримка малого підприємництва у перетворенні екологічних викликів на нові можливості;
- заохочення та підтримка доступу малого бізнесу до зростання на зовнішніх ринках [3].

У 2010 році Кабінетом Міністрів України був затверджений план заходів щодо впровадження концептуальних принципів означеного Акта. Зарубіжний досвід переконливо свідчить, що підприємства малого бізнесу розвиваються швидкими темпами лише за активної підтримки на усіх рівнях влади. Своєю чергою, держава у тісній співпраці з малим бізнесом отримує зростання обсягів виробництва продукції, зниження напруженості на ринку праці, вирішення соціальних проблем, зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів за рахунок податків. Тому в Україні теж необхідно створювати систему підтримки цього сектора економіки на інституційному рівні. Для поглибленого висвітлення цього питання наведемо статистичні дані, які переконливо засвідчують підтримку малого бізнесу у розвинутих країнах світу.

Так, в Італії частка малих підприємств у ВВП країни становить 70 %, а кількість працівників, зайнятих у цій галузі, становить майже 60 % від загальної кількості. Це означає, що економіка Італії базується саме на малому бізнесі. Державна підтримка сектора малих підприємств полягає в ефективному правовому забезпеченні, яке постійно переглядається та удосконалюється.

У Франції за останні 5 років було організовано більше 200 бізнес-інкубаторів, які на певних умовах надають спеціально обладнані приміщення й інше майно суб'єктам малого бізнесу, що розпочинають свою діяльність та зможуть надалі набути фінансову самостійність. Основний вплив на розвиток і стимулювання малого бізнесу з боку державних органів у цій країні сконцентровано на підвищенні кваліфікації управлінського персоналу малих фірм і створенні законодавчих гарантій щодо попередження їх банкрутства [4, с. 71–74].

У Великобританії державна підтримка малого бізнесу помітно активізувалась ще у другій половині ХХ століття. У країні розроблялись різні організаційні заходи та стратегічні програми, головною метою яких було усунення адміністративних перешкод для розвитку малого підприємництва, насамперед адміністрування податку на додану вартість, коректування умов фінансування і змін у соціальній політиці держави. Уряд Великобританії вважає сектор малого бізнесу найдинамічнішим засобом підвищення добробуту країни, забезпечення її конкурентоспроможності на світових ринках.

Сектор малого підприємництва у США є основою економічного розвитку і національної безпеки. Посилена державна увага до цього сектора економіки розпочалася за часів Великої Депресії (1929–1933 р.), коли за вказівкою президента Гувера у 1932 році була створена «Відновлювана Фінансова Корпорація». Завдяки цьому американська економіка стала однією з найефективніших у світі. Адже США є лідером за показниками економічного розвитку, у тому числі і малого підприємництва. Найважливішими важелями державної підтримки розвитку малого бізнесу у цій країні є:

- надання державних позик: програма мікрокредитування – короткострокові кредити, максимальна сума яких становить 50 тис. дол.;
- реалізація кредитної програми для малих підприємств, які не мають права отримання кредитів за звичайними каналами кредитування на термін до 10 років (для поповнення оборотного капіталу), до 25 років (для придбання основних засобів);
- розвитку венчурного капіталу;
- фінансування експорту: програма «Експорт-експрес» – спрямована на розширення експортних ринків, що передбачає підтримку кредитів і кредитних ліній на суму до 500 тис. дол., програма кредитування екс-

портного робочого капіталу – надається до 90 % гарантій по експортних кредитах до 750 тис. дол., спрямована на генерування оборотних засобів, необхідних для нарощування та підтримки експортних продаж;

- реалізація програми аудиторії малого бізнесу – це система програм, спрямованих на надання інформаційної підтримки розвитку малого бізнесу: програма «Корінні американці», програма «Жінки», програма «Молодіжне підприємництво» та інші;

- консультування та навчання – комплекс програм, спрямованих на надання послуг із навчання та консультативної підтримки новим суб'єктам малого бізнесу;

- надання допомоги на випадок стихійного лиха;

- пропаганда необхідності дотримання законів і правил, ведення «чесної гри» [5].

Вищезначені технології підтримки та стимулювання засвідчують, що держава у розвинених країнах не залишає підприємців без суттєвої допомоги в умовах посилення глобальної конкуренції. Це підтверджується статистичними даними: кількість малих і середніх підприємств на цей час у США – 5067879 одиниць, що становить 99,6 % від усіх, у Канаді – 1093837 одиниць – 99,8 %, у Великобританії – 1664489 одиниць – 99,6 %. Серед країн-лідерів відносно оптимального поєднання великого та малого бізнесу вважають Сінгапур, Гонконг, Нову Зеландію, США, Данію, Норвегію, Великобританію. Таким чином, розуміння вагомості малого бізнесу для всієї економіки країни зумовлює всіляка підтримка його, насамперед, через сприятливі механізми кредитування. Кредитування малого та середнього бізнесу у розвинених країнах і Україні відображено у табл. 1.

Таблиця 1

Кредитування малого та середнього бізнесу у розвинених державах та Україні

Держава	Середній %, під який кредитується МСБ (малий та середній бізнес)	Розмір кредиту для бізнесу, що надається державою (у євро)
Японія	0,1	верхньої межі не встановлено
США	2,75	до 1,79 млн
Канада	2	до 223 тис.
Великобританія	2	до 286 тис.
Україна	19,4	не дає

Наведені відсоткові ставки кредитування переконливо свідчать, що Україні необхідно робити кардинальні зміни у напрямку надання українському бізнесу якомога «дешевших» кредитів та іншої державної підтримки. Статистика засвідчує наявність в Україні близько 2 млн малих підприємств, на яких працює 6,5 млн осіб. Отримати кредит у банку для свого розвитку вони можуть лише під 15–30 % річних. У розвинених державах, як видно з таблиці, малий та середній бізнес кредитується від 1 % до 3 % річних.

Цікавим є механізм кредитування у різних країнах. Так, у Німеччині діє 200 програм підтримки бізнесу під загальною назвою Mittelstand (нім. середній клас), що передбачають асигнування на кредитування малих підприємств у сумі 15,5 млрд євро щорічно. В Японії вже 15 років існує можливість відкривати власну справу без стартового капіталу, лише з однією особою, а така африканська держава, як Руанда посідає 2-ге місце в рейтингу Doing Business за легкістю отримання кредитів на розвиток підприємництва. Прикладом успішного кредитування малого та середнього бізнесу може слугувати досвід сусідньої Угорщини. Надані у цій державі кредити поділяються на три категорії:

- для середнього та малого бізнесу;
- кредити за програмою РБІ, мікрокредити;
- кредити на проведення санації [6].

Урядом Великобританії розробляються такі програми надання фінансової допомоги малому підприємству:

- «Схема сприяння створенню підприємств», яка передбачає допомогу безробітним, що мають намір розпочати власну справу;
- «Програма гарантування кредитів», яка поширюється на 70–80 % та надається малому бізнесу банками;
- програми допомоги молоді у створенні та розширенні власної справи;
- програми допомоги місцевій владі у розвитку малого підприємництва на місцях [7].

В Україні отримання кредиту на розвиток бізнесу є вкрай проблематичним саме через жорсткі вимоги банків до позичальників. Існуюча практика є обтяжливою для підприємця, який бере кошти та віддає під заставу своє майно під 23–25 % річних, а без застави – 26–30 % річних. Для більшості позичальників це є непосильним тягарем.

До основних причин, які гальмують надання банками «дешевих» кредитів для малого бізнесу, відносяться:

- відсутність застав у бізнесі;
- відсутність прозорості у фінансовій звітності;
- відсутність дешевої ресурсної бази;
- відсутність офіційних доходів.

Попри такий невтішний прогноз, все ж український банківський сектор відкриває певну перспективу щодо кредитування малого бізнесу. Це можна здійснити за такими двома напрямками:

- програми кредитування за рахунок власних ресурсів банків;
- програми за рахунок ресурсів міжнародних фінансових організацій: ЄБРР, Світового банку, Німецько-Українського фонду та інших.

Щодо останнього доречно тут згадати, що 5 вересня 2017 року Німецько-Український фонд та Pro Credit Bank підписали кредитну угоду по фінансуванню малих і середніх підприємств [8]. Ця угода передбачає кредитування малого та середнього бізнесу на умовах 15 % річних у гривні. Кредитні кошти надаються на придбання або модернізацію основних машин чи обладнання, будівництво або реконструкцію приміщень, поповнення обігових коштів. Програмою можуть скористатись малі підприємства з кількістю працівників до 50 осіб, річний дохід яких не перевищує суму, еквівалентну 5 млн євро.

Очевидно, що у сучасному глобалізованому світі жодна країна не може розвиватися чи вести свій бізнес в умовах повної ізоляції. Функціонування та розвиток сектора малої економіки тісно пов'язаний із розвитком міжнародних господарських і фінансових зв'язків, інвестуванням та кредитуванням. Україна, долаючи важкі наслідки минулого, все ж просувається по шляху реформування національної економіки загалом та малого підприємництва зокрема. Важливе місце у цьому процесі належить такій фінансовій складовій, як бухгалтерський облік, головна функція якого – акумуляція фінансової інформації.

Вона має бути спрямована на задоволення потреб інвесторів і кредиторів, а державним органам достовірний облік дає можливість для контролю виконання податкового законодавства, досягнення заданих темпів зростання національної економіки, зниження інфляції тощо.

Варто зазначити, що про бухгалтерський облік в Україні надто зарегламентований Міністерством фінансів та органами статистики. У той час як у країнах із розвинутою економікою регламентація ведення обліку не означає повної залежності бухгалтера від інструкцій (яких просто немає). Адже у зарубіжних країнах використовуються міжнародні бухгалтерські стандарти, які уможливають стабільність і довіру іноземних інвесторів до фінансової звітності, зменшення ризику фінансових витрат. Отже, запозичення практики введення міжнародної системи обліку та звітності в Україні надало б змогу повніше враховувати інформаційні потреби управління, сприяти швидкому залученню іноземного капіталу для розвитку підприємництва [9].

Якщо проаналізувати фінансові механізми бухгалтерського обліку у Великобританії, Нідерландах, то вони переважно орієнтовані на забезпечення інвесторів і кредиторів інформацією для прийняття конкретних рішень. У Німеччині, Люксембургу та Бельгії бухгалтерський облік призначений для захисту інтересів банків, а у Франції використовується уніфікована система обліку, що надає інформаційне забезпечення державним органам. В Україні ж головною вимогою є дотримання правил ведення обліку, подання формально правильної інформації контролюючого характеру.

У міжнародній практиці складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва контролює Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств, який набрав чинності у 2009 році. Цей стандарт містить 35 розділів, де розкриваються питання складання фінансової звітності малими та середніми підприємствами. На нашу думку, запозичення такого досвіду, зокрема перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського та фінансового обліку, надасть певні переваги як для суб'єктів малого господарювання, так і для економіки країни. В Україні досі не вирішена проблема взаємозв'язку фінансового та податкового обліку. Часто українські бухгалтерські працівники ведуть «подвійну бухгалтерію»: внутрішню та податкову, що пов'язано з недосконалим законодавством, зокрема фіскальним.

Однією з найпоширеніших форм стимулювання розвитку сектора малого підприємництва в країнах Європи є введення спеціальних режимів податкових правил або застосування загальних правил з окремими пільгами для малих підприємств. Важливо, що у країнах Європейського Союзу та світу не використовуються спрощені системи оподаткування, які аналогічні до єдиного податку в Україні. Там набули поширення податкові стимули державної підтримки малого підприємництва [10]:

- у Великобританії система оподаткування суб'єктів малого бізнесу є найліберальнішою, що характеризується спрощеними вимогами до звітності, прогресивною системою оподаткування, наявністю пільг тощо. Так, для підприємств малого бізнесу знижено ставки прибуткового податку: до 27 % в той час як для інших – 35 %;
- у Франції застосовуються спеціальні податкові режими для малих і середніх підприємств залежно від величини їх обороту. Також діє спрощений режим декларування прибутку та сплати податків;
- у США багато малих фірм не обкладаються прибутковим податком. Для них передбачені спеціальні положення, що спрощують процедуру обліку та звітності оподаткованого прибутку за прогресивною шкалою: до тис. дол. – 15 %, від 50 тис. дол. до 75 тис. дол. – 25 %, від 75 тис. дол. до 1 млн дол. – 34 %, понад 1 млн дол. – 35 %.

Нагадаємо, що запровадження спеціальних режимів оподаткування для малих підприємств в Україні розпочалось ще у 1998 році із прийняттям Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва». Значно пізніше, аж у 2010 році, був прийнятий новий Податковий Кодекс України, а в 2011 році – Закон «Про внесення змін до Податкового Кодексу України» та інші законодавчі акти щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Основні новації цих актів зводяться до такого:

- глибша диференціація платників єдиного податку;
- перехід від оподаткування виручки до оподаткування доходу;
- зменшення ставок єдиного податку;
- створення Єдиного реєстру податкових накладних [11].

Варто зазначити, що протягом останніх років приймалися певні зміни щодо застосування спрощеної системи оподаткування обліку та звітності, проте досі залишається не вирішеною низка таких проблемних питань:

- внесення змін до податкового адміністрування;
- забезпечення прозорості відносин представників малого бізнесу та контролюючих органів;
- удосконалення системи обліку та звітності;
- забезпечення розширення ресурсної бази розвитку малого підприємництва [11]

Підсумовуючи вище означене, можемо стверджувати, що мале підприємство у зарубіжних країнах розвивається за умови постійної й ефективної державної підтримки на законодавчо-інституційному рівні шляхом надання «дешевих» кредитів як на створення бізнесу, так і на його розширення та вдосконалення, зменшення податків, гарантування банківських позик, створення консультативних, інформаційних та інноваційних центрів тощо. Необхідність підтримки малих підприємств в усьому світі є прямим обов'язком держави, оскільки дрібне підприємство має суттєво менший потенціал для модернізації, залучення фінансових ресурсів, конкурентної спроможності товарів і послуг.

Суб'єкти малого підприємництва України відчувають гостру нестачу фінансових ресурсів для свого розвитку. Самофінансування залишається єдиним джерелом існування малих підприємств. Розвиток малого бізнесу в Україні відбувається за умов різкого обмеження фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів, відсутності дієвої системи кредитування, страхування тощо.

Таким чином, комплексний аналіз і запозичення передового світового досвіду розвитку та підтримки малого бізнесу свідчить про необхідність створення комплексної системи державної підтримки розвитку цього сектора економіки, запровадження цивілізованого правового поля для ефективної діяльності малого та середнього бізнесу у системі національної економіки.

Література: 1. Рібун Л. В., Лех Г. А., Васькович І. М. Зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 230–235. 2. Квасниця О. Особливості державної підтримки малого бізнесу у зарубіжних країнах. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 2. С. 177–187. 3. Акт з питань малого бізнесу для Європи. URL: http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act/index_en.htm. 4. Думенко О. В. Зарубіжний досвід підтримки малого і середнього підприємництва // Науково-методична конференція викладачів, співробітників і студентів: тези доп. (Конотоп, 29 берез. 2012). Суми: СумДУ, 2012. Ч. 1. С. 71–74. 5. Бутенко А. І., Войнаренко М. П., Ляшенко В. І. Модернізація механізмів розвитку малого та середнього бізнесу: монографія. Донецьк: Ін-т економіки промисловості. 2011. 326 с. 6. Think Small First, A «Small Business Act» for Europe // Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European economic and social committee and the Committee of the regions – Brussels, 25.6.2008, COM(2008) 394 final. 7. Малий бізнес. Зарубіжний досвід // Пробізнес в Україні. URL: <http://probiznes.com.ua>. 8. Нові можливості кредитування для малого та середнього бізнесу. URL: <https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/>. 9. Облік та оподаткування суб'єктів малого бізнесу в зарубіжних країнах в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. URL: www.irbis-nbu.gov.ua. 10. Wever D. H., Brover E. B., Smiley M. J., Poreca A. J. Accounting: systems and procedure // Part 1. 10rh, 1982. 280 p. 11. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 03.07.1998 № 727/98 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/727/98>.

References: 1. Ribun L. V., Lekh H. A., Vaskovych I. M. *Zarubizhnyi dosvid rozvytku maloho biznesu* [Foreign Experience of Small Business Development]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2016. Issue 26.2. P. 230–235. 2. Kvasnytsia O. *Osoblyvosti derzhavnoi pidtrymky maloho biznesu u zarubizhnykh krainakh* [Features of State Support of Small Business in Foreign Countries]. *Svit finansiv*. 2012. Issue 2. P. 177–187. 3. Akt z pytan maloho biznesu dlia Yevropy. URL: http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act/index_en.htm. 4. Dumenko O. V. *Zarubizhnyi dosvid pidtrymky maloho i serednoho pidpriemnytstva* // Naukovo-metodychna konferentsiia vykladachiv, spivrobitnykiv i studentiv: tezy dop. (Konotop, 29 berez. 2012). Sumy: SumDU, 2012. Part 1. P. 71–74. 5. Butenko A. I., Voynarenko M. P., Liashenko V. I. *Modernizatsiia mekhanizmv rozvytku maloho ta serednoho biznesu*: monohrafiia [Modernization of the Mechanisms of Development of Small and Medium

Business: monograph]. Donetsk: In-t ekonomiky promyslovosti. 2011. 326 p. **6.** Think Small First, A «Small Business Act» for Europe // Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European economic and social committee and the Committee of the regions – Brussels, 25.6.2008, COM(2008) 394 final. **7.** Malyi biznes. Zarubizhnyi dosvid // ProBiznes v Ukraini. URL: <http://probiznes.com.ua>. **8.** Novi mozhyvosti kredytuvannia dlia maloho ta serednoho biznesu. URL: <https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/>. **9.** Oblik ta opodatkuvannia subiektiv maloho biznesu v zarubizhnykh krainakh v umovakh zastosuvannia mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua. **10.** Wever D. H., Brover E. B., Smiley M. J., Poreca A. J. Accounting: systems and procedure // Part 1. 10rh, 1982. 280 p. **11.** Pro sproshchenu systemu opodatkuvannia, obliku ta zvitnosti subiektiv maloho pidpriemnytstva: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 03.07.1998 No. 727/98 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/727/98>.

Інформація про автора

Пукало Оксана Петрівна – аспірант, головний бухгалтер, Мале приватне підприємство «МАРС» (вул. Наукова, 7а/210, м. Львів, 79060, Україна; e-mail: romandudok@ukr.net).

Информация об авторе

Пукало Оксана Петровна – аспирант, главный бухгалтер, Малое частное предприятие «МАРС» (ул. Научная, 7а/210, г. Львов, 79060, Украина; e-mail: romandudok@ukr.net).

Information about the author

O. Pukalo — Postgraduate Student, Chief Accountant, Small Private Enterprise «MARS» (7a / 210 Naukova Str., Lviv, 79060, Ukraine; e-mail: romandudok@ukr.net).

*Стаття надійшла до ред.
06.12.2017 р.*